

IZ OLNJIH REZERV PRIŠLA UMAZANA AFERA NA DAN.

Senca velikanskega političnega škandala pada na republikansko administracijo.

BIVŠI TAJNIK ZA NOTRANJE ZADEVE OBDOLEŽEN KORUPCIJE.

Washington, D. C. — Senca velikanskega političnega škandala je padla na republikansko administracijo.

To je škandal teapot-domake in drugih oljnih rezerv zvezne mornarice. V zvezi z njim je bivši tajnik za notranje zadeve Albert B. Fall, ki je obdolžen, da jih je dal v najem za malenkostni znesek \$100,000 milijonarskim oljnim lastnikom.

Fall je zapleten v celo vrsto nasprotujočih si pojavnosti o tem, odkod je dobil \$100,000. Senatni preiskavi se je izogibal z izgovorom, češ, da je bolan. Vse te okolščine pripravljajo vihor, ki skoro zadivlja nad glavami nekaterih voditeljev v administraciji, kakor to napovedujejo politični vremenski preroki.

Če se bo izkazalo, da so obdolženi, ki jih je naperil v senatu senator Caraway proti bivšemu notranjemu tajniku Fallu in njegovim pajašem, resnično, potem bo to pretreslo uradni Washington do dna.

Zelo važno pri tem je to, da so vladne oljne rezerve, ki jih je Fall v smislu Carawayjeve obtožnice izročil zasebnim oljnim interesom v izrabljanje, rezervne kurvice zaloge zvezne mornarice, kar bi utegnilo imeti zelo hude posledice v slučaju, če bi daljše drugi oljni vrelci sedelje manj olja iz sebe.

Ta škandal utegne po svoji obsežnosti in pomembnosti prekasašiti celo Ballingerjevo afero v Taftovi administraciji.

Glavne osebe v oddajanju mornariških oljnih rezerv v najem so naslednje:

Albert B. Fall iz države New Mexico, ki je bil svojčas zvezni senator in notranji tajnik v prvih dveh letih Hardingove administracije. Ta je dal prenesti oljne rezerve iz mornaričnega delokroga v department za notranje zadeve ter odobril to, da so bile dane zasebnim interesom v najem.

Mornarični tajnik Edward Denby, ki je priporočil predsedniku Hardingu prenos oljnih rezerv v delokrog notranjega departmanta, čeprav se je temu upiral admiral Griffin, ki je upravljal rezerve, ko je podpisal Denby izročitev oljnih rezerv notranjemu departmantu.

Oljni kralj Harry F. Sinclair, ki je dobil od Falla oljno rezervno Teapot Dome. Fall je Sinclairju prijatelj in odvetnik.

Oljni magnat Edward L. Doheny, ki je dobil rezervo števil. 1 v Californiji, o kateri pravijo, da je še večje vrednosti kakor Teapot Dome. Doheny je dejal, da bo naredil najmanj \$100,000,000 dobička iz tiste kupčije.

Pomožni tajnik zvezne mornarice in svojčasni ravnatelj Sinclairjeve oljne družbe Theodore Roosevelt. Ta se ni prav nič upiral Fallovim transakcijam. Niti ene same besede ni znil, ko je šlo za to, ali ostanejo oljne rezerve v rokah njegovega departmanta, ali pa preidejo v roke notranjega departmanta.

Pravosodni minister in osebni Sinclairjev prijatelj Harry M. Daugherty, ki je gledal na to, da niso postavni pomisleki ovirali Fallovih transakcij glede oljnih rezerv.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Zvezna administracija zapletena v petrolejski škandal.

Senat sklenil, da se preišče Bokova mirovna nagrada.

Uradni preiskovalci oprali Corn Products Co. vsake krivde za eksplozijo.

Vlada je dovolila, da sme Obregon poslati svoje čete preko Arizone, Nove Mehike in Texasa na drugi konec meje.

Človeški glas poslan po radiju 14,000 milj daleč iz Amerike na Japonsko.

Inozemstvo.

Delavska vlada v Angliji je zagotovljena; liberalci bodo glasovali za nezaupnico.

Stavka železničarjev na Angliškem še ni odvrnjena.

Francija je pričela zmanjševati armado v finančni krizi.

Socialisti strmoglavili finsko vlado.

KOMPANIJA OPRANA KRIVDE!

Uradni preiskovalci izjavili, da Corn Products Co. v Pekinu ni odgovorna za smrt 42ih delavcev.

Pekin, Ill. — (Federated Press. Poroča Tom Tippet.) — Državni in zvezni preiskovalci so "dognali", da Corn Products Co., Rockefellerjeva družba, ni kriva usodepolne razstrelbe prahu v svoji škrobni tovarni dne 3. januarja, pri kateri je 42 delavcev izgubilo življenje. Poročilo preiskovalcev se glasi, da je eksplozija povzročila vroča škatla v motorju, "kateri ni nihče namazal do dolgo časa." Kljub temu, da so delavci pričali, da je bilo na kupe nepometnega prahu po kotih tovarne, in kljub temu, da ni bil dotični motor namazan že dolgo časa, ni družba odgovorna za razstrelbo! — Preiskovalci se v poročilu zahvaljujejo uradnikom družbe, ki so jim "prijazno pomagali" pri preiskavi! Naravno so prijazno pomagali!

Dne 13. januarja sta umrli dva nadaljna ranjena v bolnišnici, vsled česar je število žrtv naraslo na 42. V bolnišnici je še 16 zelo opečenih siromakov, ki trpe strašne bolečine in najbrž bodo slepi ali drugače pokvarjeni za vse življenje, ako prebore rane. Domneva se, da je v razvalinah še eno truplo, katero še ni najdeno. Deset mrtvičev je, katerih ni mogoče spoznati.

"Preiskavo", sta vodila David J. Price, zastopnik kemijskega biroja v zveznem poljedelskem departmentu, in John G. Gamber, državni požarni načelnik. Preiskovalci ne priporočajo nikakršnih varnostnih naprav, kot so električne sesalke, ki pobirajo vase nevaren prah, pač pa pravijo v poročilu, da "je želeži, naj bi bile stene in streha takih tovarn zgrajena iz stekla, da se bo odpor eksplozije tako močan." Iz stekla! To se pravi, da je bo več toliko škode na poslopju, dočim vsako dete lahko ve, da eksplozija, ki razprši steklo, tudi lahko ubije človeka.

Socialisti strmoglavili finsko vlado.

Helsingfors, Finska, 18. jan. — Finska vlada je padla vsled obstrukcije socialistov v zbornici, ki so napovedali štrajk v parlamentu za toliko časa, dokler ne bo izpuščenih 27 komunističnih poslancev iz zaporov, v katere so bili vrženi minulo poletje. Socialisti, katerih je 55 v zbornici, so zahtevali raspust parlamenta, toda buržoazna vlada je hotela vladati z omejenim parlamentom. Tedaj je predsednik republike Stahlberg na veliko presenečenje buržoazije uslišal socialiste, raspustil parlament in razpisal volitve za prihodnji april. V znak protesta je vlada takoj podala ostavko. Zastopna vlada, sestavljena iz zvezne in pod. vodstvom Kajanderja, bo upravljala deželo do volitev.

SENAT ODREDIL PREISKAVO BOKOVE MIROVNE NAGRADE.

Zenska, ki ve za ime tistega človeka, čigar načrtu je prisojena mirovna nagrada, je tudi povabljena pred senat.

PREISKAVA SE PRIČNE V PONDELJEK PRED POSEBNIM SENATNIM ODESKOM.

Washington, D. C. — Zelo natančna in temeljita preiskava Bokovega mirovnega načrta se prične v pondeljek pred izbranim odeskem v zveznem senatu.

Edward W. Bok, ki je razpisal nagrado v znesku po \$100,000, in pa komisarka Bokovega načrta gdena. Everett Lape bosta prvi priči.

Odesk, ki bo vodil preiskavo, je sestavljen iz naslednjih senatorjev: Moses iz države New Hampshire, Green iz Vermonta, Reed iz države Misourij, Caraway iz Arkansasa in Shipstead iz Minnesote. Moses je načelnik.

Sestava tega odeska nam zagotavlja, da bo preiskava zelo temeljita. Odeskovi člani so pooblašeni v smislu tozadevne rezolucije preiskati celo vprašanje glede na propagando, ki jo delajo nekateri elementi po tej deželi v prilogu temu, da bi se Združene države pridružile ligi narodov.

Senator Reed, ki je neizprosen sovražnik lige narodov, mednarodnega sodišča in vsake druge oblike vmešavanja in zapletavanja v tuje zadeve, je duševni oče tiste rezolucije.

Senat je sprejel Reedovo rezolucijo, ko je senator Keyes poročal kot član odeska za pregledanje in kontrolo ugodno o njej.

Senat ni bil odgođen prej, dokler ni senator Moses sklical odeska za sejo, da se pomenijo njegovi člani o nadaljnjih korakih. Reedova rezolucija pa ni naperjena samo proti evropski propagandi, nego tudi proti organizirani gonji, ki so jo vzpizorili vojni profiterji zoper vojaški bonus. Naperjena pa je tudi proti propagandi za Mellonovo davčno revizijo, ki bo le velepodjetjem v prilogu.

Gdena, Lape je poleg Boka in pa prisojilne komisije neki edina oseba, ki ve za ime avtorja sprejetega mirovnega načrta.

Senator Reed je nasvetoval, naj prične odesk najprej z Bokovim mirovnim načrtom. In vsi ostali člani so bili zadovoljni s tem nasvetom.

Odkar je bil Bokov mirovni načrt objavljen, je v senatu razpoloženje proti takini propagandni obliki čedalje močnejše.

Celo tisti senatorji, ki so podpirali ligo narodov, so se izrazili, da je to gibanje naravnost žaljivo za senatovo inteligenco in pokrito prizadevanje, da bi bil senat prisiljen iznova odpreti vprašanje lige narodov.

POTRES V ALASKI.

Ognjenik Pavlov je začel bruhati.

Nome, Alaska. — Iz Belkovskega je prišla vest o hudem potresu, ki je bil tamkaj v tork zjutraj. Prehivalci so ostavili svoja bivališča. Sunek je trajal sedem minut. Južni rob ognjenika Pavlova se je razletel in takoj nato je prišel vulkan divje bruhati lavo.

TOVARNAR PREPUSTIL 2 LAVCEMA SVOJO TOVARNO.

New York, N. Y. — Predsednik tvrdke I. C. Herman & Co. I. C. Herman, ki je bil izdelovalec žepnih robcev dvajset let, je prepustil dvema uslužbencema svojo tovarno, ki je naredila lani kupčije za \$2,000,000. — Bela vršana med črnimi kapitalističnimi gavrani!

VREME.

Chicago in okolice: V nedeljo nestalno in mrzlo. Severnozapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 15, najnižja 3. Solnce izide ob 7:14, zaide ob 4:47.

KDO PLAČUJE VOJNO?

Washington, D. C. — (Fed. Press.) — Mednarodni delavski šrad poroča, da je svetovna vojna pustila za seboj deset milijonov pohabljenecv, od katerih imajo:

Nemčija	1,537,000
Francija	1,500,000
Anglija	900,000
Italija	800,000
Rusija (najmanj)	775,000
Poljska	300,000

Sistem prostovoljne pomoči delodajalcev za pohabljenecv se ni ohnesel in nekatere države so pričele s posebnimi zakoni siliti delodajalce, da uposiljo gotov odstotek pohabljenecv. Taki zakoni so že v veljavi v Avstriji, Italiji, Jugoslaviji, Poljski in Rumuniji in predloženi so v Franciji in Čehoslovakiji.

OBREGONOVE ČETE PREKORAČIJO TRI AMER. DRŽAVE.

Zvezna vlada in governerja Arizone in Nove Mehike sta dovolila, toda governer Texasa se še ni odločil. Banditski napadi na oljno okrožje v Tampicu.

Washington, D. C., 18. jan. — Državni department je sinoči poročal, da je mehiški predsednik Obregon vprašal za dovoljenje, če sme poslati vojaške čete preko ameriškega teritorija od Naca v Arizoni do neke točke v Texasu, kjer zopet stopijo na mehiška tla in zavarujejo interese Američanov pred banditskimi tolpami, ki so v službi vstajških voditeljev.

Administracija je privolila s pogojem, ako dovoli governerji šestih držav, preko katerih se bodo vozile čete. Governerja Arizone in Nove Mehike sta takoj dovolila, governer Texasa pa še ni odgovoril. Upati pa je, da država Texas ne bo branila.

Tampico, Mehika, 18. jan. — Vstajka topničarke so večeraj streljale v tukajšnje pristanišče in mesto. Vstajki imajo dve topničarki in dosegljivo, da šest oljnih parnikov ni moglo dospeti v luko. Zvezna posadka je odgovorila z baterijami in vstajki so se umaknili. Posadka v Tampicu ni velika, pripravljena pa je na odbijanje vseh napadov.

14,000 MILJ PO RADJU.

Columbia, Mo. — Prenos človeške govornice po telefonu in radiju v eni minuti in 45 sekund na razdaljo 14,000 milj je bil dosežen v četrtek zvečer, ko je podpredsednik in glavni poslovodja ameriške radijske korporacije David Sarnov odposlal brzojavko na postajo Iwaki na Japonskem ter prejel odgovor po telefonu v tem mestu.

Odgovor se je glasil: "Pozdravljeni! Hvala za medaljo in \$500. Vreme mrzlo, sneg po tleh. — Jonamura."

Jonamura je operater na radiju, ki je prvi odposlal vest o japonskem potresu v svet. Radijska korporacija mu je podarila medaljo in \$500 za njegove velike napore.

RUDAR UBIT.

East St. Louis, Ill. — (Feder. Press.) — Joseph Lipi, unijski rudar v Collinsvillu, je umrl v bolnišnici za poškodbami v rovu, ko je padla nanj škrljavina.

Bubonična kuga v Astrakanu.

Moskva, 18. jan. — Tukajšnja "Robotnaja Gazeta" poroča, da se je pojavila bubonična kuga na skrajnem južnovzhodnem koncu Astrakana ob meji Azije.

Nezadovoljnost na Španskem.

Paris, 18. jan. — Velika nezadovoljnost se je pojavila v večini španskih provinc proti reformam, katere uvaja fakulturni direktorat pod vodstvom diktatorja Primo Rivera. Poroča se, da je polovica armade prečeta z rebelnim duhom.

Delavska vlada v Angliji je zdaj zagotovljena.

Asquith, vodja liberalcev, je izjavil v zbornici, da bo njegova stranka glasovala za nezaupnico vladi in podpirala program Delavske stranke do gotove meje. Usoda Baldwinove vlade je bila s tem zapečaten in laboriti prevzamejo vlado prihodnji teden. Veliko navdušenje v zbornici in poparjenje med konservativci. — Stavka železničarjev visi na niti.

FRANCIJA ZMANJŠUJE ARMADO.

Finančna kriza je prisilila Poincaréja na drastične reforme. Zbornica mu je s enkrat ugodila, toda poraz lahko pride prihodnji teden.

Paris, 18. jan. — Francoska vlada se je odločila, da zmanjša armado na 30,000 mož; doslej je armada štela 570,000 mož. Do tega koraka jo je prisilila finančna kriza, ki je postala zdaj akutna radi padanja franka.

Včeraj so bili viharni prizori v zbornici. Socialisti in komunisti so zahtevali debato o draginji in drugih važnih notranjih problemih, toda Poincaré je dosegel, da je bila debata o vseh teh vprašanjih odgođena na prihodnji tork. Takrat bo Poincaré zahteval zaupnico glede novega davčnega programa.

Ko je Asquith izrekel te besede, ni mogel več dalje govoriti. Na delavski levici in v vrstah liberalcev je zagrmel tak aplavz, da se je stresla zbornica. Navdušeno odobravanje, vzklikanje in pozdravljanje je trajalo več minut. Medtem pa so ministri in konservativci nemo sedeli kakor pribiti in paralizirani; ališali so svojo obsodbo.

Ves čas izza volitev so toriji upali, da se bo dal Asquith na kak način pregovoriti za kompromis. Dan za dnem so apelirali nanj javno in privatno, naj "reši" pomorno Anglijo sramote, ki jo doleti, ako pride na krmilo socialistična vlada. Še večeraj je Winston Churchill, star nazadnjak in imperialist, ki pa se šteje za "liberalca", dejal: "Ustoličenje socialistične vlade bo velika narodna nesreča, kakršna navadno zadene le tiste države, ki so na robu poraza v vojni."

PREISKAVA RAZMER NA DEVIŠKEM OTOČJU.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Ameriške vladne metode na Deviškem otočju in Porto Riku bodo temeljito preiskane.

"Federated Press" je obveščena, da je komisija, ki jo je sestavil delavski tajnik Davis, dospela v New York na poti na Deviško otočje, kjer ima preiskati ekonomske razmere na tej posesti Združenih držav. Posebno se bo komisija pečati s sramotno nizkimi mezdami in delavskimi razmerami na otočju. Neki ciničen opazovalec prerokuje, da bo vladna komisija poslala poročilo z nedolžnostjo, primerno imenu, ki ga nosi otočje. Vladna komisija je pod načelništvom Geo. H. Woodsona iz Des Moines, Ia. Komisija odide še ta teden na Deviško otočje.

Istodčasno je dospela semkaj portoriška delegacija, ki jo je nastavila legislatura v San Juanu, da dobi izjavo od predsednika Coolidgea in ameriškega kongresa, kakšen stalež ima sedaj Porto Riko. Z delegacije, ki ji načeljuje portoriški governer Horace M. Towner, so se sestali zastopniki državnega departmanta, armada in mornarice pa precej kongresnikov. V Washingtonu bo sprejel delegate predsednik, vojni tajnik in pa člani privolilnega odeska poslanske zbornice.

PASTOR V LJUBAVNI ZADEVI.

Chicago, Ill. — Mladostni in lepi duhovčen prve baptistovske cerkve v Oak Parku Carl D. Case so je pripravil na boj za dobro ime, ko je bilo njegovo ime omenjeno v sodnem postopanju za razpoko zakonske dvojice v njegovi župniji.

Tožitelj je Albert H. Leland iz Forest Parka, in večji del razvidnosti tvori izpovedba, dolga štirinajst strani, ki jih je popisala njegova žena Charlotte C. Leland. V izpovedbi je navedeno pastorjevo ime. Lelandova žena priznava, da je bila zaljubljena v mladega in lepega pastora, ki je, kakor trdi mrs. Leland, ljubil njo iz vsega svojega mladostnega srca. Pastor tajni ter pravi, da je bilo njegovo obnašanje do Lelandove žene vedno spodobno in pošteno.

"Kaj to pomeni: odrešenik? Ako hočem rešiti domovino, moram storiti nekaj dobrega in pravičnega v momentu največje nevarnosti. Ampak vsi oni, ki zahtevajo, naj bom odrešenik, hočejo, da bi pogazil ustavo. To je nezgodno. Hočejo, naj pomagam suniti proti stranko, ki ima postavno pravico do vlade. Po mojem mnenju moram rešiti deželo s tem, da podprem konstitucijo in pomagam Delavski stranki prevzame vlado, katere

Asquith je v svojem govoru trgal kraljevo addresso tako zbadljivo, da je neprenehoma izvajal smeh. Kakor mačka z miško se je igral z nasprotniki in jim bral levite. Rekel je, da MacDonald lahko obdrži vlado kolikor časa hoče, če želi. Obljubil je, da liberalci bodo podpirali delavsko vlado v vseh ozirih, v vseh ukrepih, ki niso v navskrižju z liberalnimi principi. Dejal je tudi, da je prejel na japonskem pisem, v katerih pisec apelirajo nanj; naj bo "odrešenik domovine".

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LAŠTINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodna: Zadržane države (Izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v obljepu n. pr. (Dec. 31-23) poleg vsakega imena na naslova pomeni da vam je s tem davcom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

OLJE, OLJE PRIČENJA ŠIRITI SMRAD.

Skandal, ki zdaj prihaja in se razvija, ni nov, akoravno ga nekateri smatrajo za nekaj popolnoma novega.

Senator Caraway iz Arkansasa je postavil zdaj afero v senatu v bolj žarko luč, kot je bila dozdaj.

Gre se za oljno rezervo ameriške mornarice v Teapot Domu in drugje.

Senator Caraway obtožuje bivšega tajnika za notranje zadeve, mr. Falla, da so bile prizadete oljne rezerve "prodane iz koruptnih obzirov".

Fall je podal dosti pojasnil, ampak senator meni, da so pojasnila protislova.

V političnih krogih govore, da bo škandal mogoče še večji, kot znana Ballingerjeva afera, ki je povzročila poraz republikanske stranke in je bila povod, da se je organizirala progresovska stranka.

Kar zdaj govore v Washingtonu v političnih krogih in po hodnikih v kongresu in v zveznem senatu, ni nič novega.

Ko je javnost izvedela, da Fall postane tajnik za notranje zadeve, je nastal proti njemu odpor od strani progresivnih republikancev, Nestranskarke lige, socialistične stranke, Ameriške delavske federacije in delavsko časopisje je svarilo pred imenovanjem Falla tajnikom za notranje zadeve. Nasprotno so ga hvalili veliki dnevnikarji kot razumnega moža, ki je na pravem mestu, da pripomore k povojni rekonstrukciji. Tako je ljudski glas proti Fallu ostal glas vpijočega v puščavi. Fall je postal tajnik za notranje zadeve, Sinclairjevi oljni interesi so dobili Teapot Dom v ukoriščanje, Dohenyjevi oljni interesi pa oljno rezervo ameriške mornarice števil. 1 v Kaliforniji, o kateri trdijo, da je več vredna, kot Teapot Dom v Wyomingu. Doheny sam je baje prerokoval, da mu vrže sto milijonov dolarjev profita.

V ta vrtinec pa ni samo potegnjen Fall, nekdanji zvezni senator in tajnik za notranje zadeve, ampak vanj so zapletene tudi druge osebe.

Edward Denby, mornariški tajnik, je priporočal predsedniku Hardingu, da podredi oljne rezerve departmentu za notranje zadeve, dasiravno je admiral Griffin protestiral proti takemu transferiranju.

Theodore Roosevelt, sin pokojnega predsednika Roosevelta, pomožni mornariški tajnik in bivši ravnatelj Sinclairjeve oljne družbe, ni protestiral proti takemu razpolaganju z oljnimi rezervami, dasiravno se je njegov oče trudil, jih ohraniti ljudstvu.

Harry M. Daugherty, justični tajnik, ki ni naklonjen tujezemskim delavcem, ako ti delavci ne marajo biti ponižni hlapci privatnih bizniških interesov, osebni prijatelj Sinclairjev, je na zahtevo Falla zadržal legalno akcijo in je tako uglasil pot, da so se oljne rezerve oddale v najem. Kasneje je neformalno še potrdil oddajo teh rezerv v najem.

Kaj bo sedaj? Nekateri govore o resignacijah. Ampak tisti, ki slede tej kupčiji, obljublajo, da še v bolj žarki luči pokažejo podrobnosti intimnega prijateljstva. Kaj bo sledilo, ako se to zgodi? Nadaljevale se bodo preiskave, prišle bodo resignacije, malo bo vpitja tudi v velikih dnevnikih, ki so priporočali, da se oljne rezerve izročijo departmentu za notranje zadeve. Nato bo nastal molk in pri molku ostane.

Ampak čas je tukaj, da se ameriško ljudstvo nekaj nauči iz takih afer. Letos smo v volilnem letu. Ljudstvo ne bo le indirektno volilo predsednika, marveč bo volilo direktno tudi kongresnike in zvezne senatorje. Od volilnega izida je največ odvisno, ako se bo pričela resno odpravljati korupcija iz javnega življenja. Ako bo ljudstvo volilo svoje stare "ljudske prijatelje" na priporočilo profesionalnih političarjev starih strank, bo korupcija v javnem življenju imela še trdno življenje. Stari stranki sta imeli dozdaj že velikokrat priliko pokazati, da sta za odpravo korupcije in da korumpcionisti prejmejo zasluženo kazen, kajti stranki sta se menjavali v sedlu. Stranki pa nista pokazali take volje.

Ameriško ljudstvo lahko vpričo škandala, ki se zdaj odpira, pokaže, da zna samostojno misliti in da se ne da voditi od profesionalnih političarjev starih strank. Ako se ljudstvo zaveda dalekosežnosti prihajajočega škandala, bo mislilo samostojno in po tem mišljenju tudi oddalo glasove na prvi tork v novembru. Ako ljudstvo ne podvzame akcije z volilnim listkom, d prepriči v bodočnosti korupcijo v javnem življenju, tedaj je to dokaz, da bo treba

izvršiti še veliko izobraževalnega dela, da bo ljudstvo razumelo take škandale in po tem razumevanju tudi uravnalo oddajanje glasov za kandidate, ki jih priporočajo profesionalni političarji starih strank.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

South West, Wis. — Ob priliki, ko pošljem za obnovitev naročnine, hočem tudi jaz poročati o naših dividendah minulega leta. Lahko so: nič drugega kot nič; nič ni ostalo. Ako pa hočem še natančneje preračunati, pridem do zaključka, da imamo plačati še precej lepo vsoto, tako, da moramo živeti še dalje, ako hočemo poravnati. Zato raje pustim račun, da me ne bo začela glava boleti. Napisa bom raje kaj drugega za priljubljeni mi list.

Pisala bom prav kakor mislim, ker drugače sploh ne morem in ne znam. To delajo lahko le tisti, ki toliko lažejo, da sami sebi verjamejo in pa tisti, ki hočejo škodovati drugim. Kdor zna pravilno čitati, da razume, kaj čita, kaj kmalu spozna, kak duh veje med Slovenci. Pri marsikaterem dopisu mi srce pozdravlja dopisovalce, če vidim, da je pisal brez hinavščine in brez škodoželjnosti, kakor na pr. dopis v št. 6. od 8. jan. Pa tudi drugi, kakor na primer iz Racina od rojaka Radelja. Da, ako bi bilo več takih listov kot je Prosveta in takih dopisovalcev, potem bi bilo že upati, da se bodo ljudem odprle oči, ali da se bodo zbudili in ne samo sanjali o boljših časih. Le poglejmo dopis Franka Erlaha iz Piekneyville, Ill., pa vidimo, kako božično darilo so dobili delavci pri njih. Človeka popade jeza, da bi prijel za bič, če bi mogel, pa spodil lumpe s sveta, kakor pravijo, da jih je nagnal Krist iz templja.

Ako bi bilo več angleških listov, ki bi tako prali trote, kakor jih pere K. T. B. v svojih "Meteoritih" in pa urednik v uredniškem članku, bi bili že kmalu oprani. Nekaterim je seveda ta list trn v peti, zgolj zato, ker ni katoliški. Taki ljudje pa gotovo niso gospodarji svojih možgan, mislijo le to, kar jim zapovedo drugi, čitati pa itak ne znajo, saj pravilno ne. Oni le kar tjavendan tiščijo v stranko ali vero. Črtijo socialisti, ker je socialist in socialisti zavidajo katolika samo zato, ker je katolik, pa naj bo še tako dober in pošten človek. To po mojemni prav, stranka se mi zdi, da je nekaterim pretveza, kakor je drugim pretveza za vero. Zato je nespametno človeka zavidati samo zgolj radi stranke. Toda taki so ljudje, pa še dosti jih je. Potem se pa štejejo napredniki, ko so čez kakega katoličana zili svoj umazan žold. Nasprotno se seveda ravno tako vrši: ljudje pravijo, da so verni katoličani, ki bodo šli s telesom in črevesom v nebesa, čeprav so s svojim grdim jezikom spravili kakega socialistu v revščino.

Čudno je res, da ljudje ne sprevidijo, posebno delavci, da tak kava škoduje njim samim. Oh, če pomislimo, ako bi bili delavci združeni, da bi se ne mrzili med seboj samo zavoljo vražjega denarja, vidimo, kako dobro bi bilo in veselje bi bilo živeti. Tako pa sami sebe pustimo, da nas grize črv, črv nevoščljivosti in lakomnosti po denarju, da človeka ne pusti nikdar odkritosrčnega in vselega. Namesto, da skrbimo, kako bi v tem kratkem življenju napravili večji kup denarja, bi bilo boljše, ko bi skrbeli za dobrobit naroda, malo bi skrbeli, ako bi se dala družba urediti, da bi bilo vsem prav. Skrbeti bi morali, kako bi se izkopal iz kapitalističnega jarma, ker ta nas žuli vse od kraja, ne izbira stranke ne vere niti spola. Katoliški so mu res bolj povolji, ker jih ložje skubi, toda zadovoljen je s kozli ravnotako, ako nima dovolj baekov. Če bi v tem oziru skrbeli, zapustili bi potomec nekajeno življenje in to bi jim koristilo več kakor denar.

Res je, da denar moramo imeti, ker drugače v sedanjem času ne moremo živeti, ali če bi se tako neumno ne pehali za njim, bi ga imeli vsi dosti, tako pa ga imajo nekateri preveč, drugi pa nič. In ta preklicani denar povzroča tisočim gorje.

Ko sem bila mlada, sem služila dolga leta pri milijonarjih, in videla sem, da jim ni dobro življenje pri vseh njih milijonih. Spoznala sem, da bi sploh ne zamenjala življenja z marsikatero milijonarjevo ženo, in to samo radi denarja, ker so ga imeli preveč. Delali so si skrbli, kako bi ga zapravili,

da bi drugim ne koristil nego škodoval. In tako je škodoval tudi njim samim. Za takrat sem mislila (ko za socialiste še vedela nisem, da so na svetu), ali bi ne bilo boljše, ako bi ti milijonarji razdelili dobiček med one, ki ga producirajo, da bi imeli vsi enako in bi bilo za vse dobro. Tako ni zanje in ne za producente. Njih je želodec bolel, ker so bili presiti, producente pa je bolel, ker so bili lačni. Dejstvo je, da je bolel prvi in drugi, dočim bi jih drugače ne.

Tako je še danes. Poglejmo samo, kako se bahajo tisti, ki živijo od delavskih žuljev. Pravijo, da so neodvisni, in zahtevajo, da jih delavec redi, da se jim še klanja ter da jim je še hvalečen, ko mu pustijo pasje življenje. V svoji zabosti so pač prepričani, da oni živijo delavca in ne delavec nje. Zato pa, če ima delavec kaj naprodaj, mora vprašati, koliko plašajo in po kateri ceni je produkt, namesto, da bi njega oni vprašali za koliko prods. In ko gre delavec kaj kupiti, mora spet vprašati, koliko stane. Zakaj mora vendar vedno delavec vprašati, če prodaj ali če kupi. Zakaj vendar ne gre delavec v trgovino, pa reče: Toliko plačam za stvar. Pa oni mu rečejo: Taka je cena. Plačaj, če hočeš imeti! Toda če gre delavec iskat delo, ali ga kdo vpraša, za koliko bo delal? By goah no! Tako daleč se nismo. Delavec naj bo vesel, da mu delodajalec da delo. On bo že plačal, kakor je cena.

Naj še malo omenim tukajšnje razmere. Ker tu ni rudnikov niti žume ali tovarov, imamo res božji mir pred piščalkami, in godi se nam kakor dekli, ki je zaklala petelina, ker je presgodaj oznanjeval dan; potem pa ni imela časa niti dočobrega se vleči, ker gospodinja jo je klicala še prej. Tako se nam godi, ker poleg štirih cerkva nimamo niti ene ure, da bi snali za pravičnosa.

Imamo dve ljudski šoli, katoliške nobene. Ljudje se tu večinoma bavijo s farmami, na katerih glavni pridelek je tobak in melone, od katerih velik lastniki, ne pa mali farmarji žanjejo precej velike dobičke. Pravijo, da se na akru tobaka pridela za \$200 do \$500 tobaka ali pa melon. Nekateri lastujejo do pet farm, od katerih vsaka šteje do 300 akrov zemlje. V mestu imajo trgovine, farme pa oddajajo v najem za pol in pol, da dobi lastnik polovico, ne da bi delal, polovico pa obdelovalec, če je sam ali pa pet ljudi, ki trdo delajo. Pa to lastniku še ni dosti, ko mu delavec upravičeno ves pridelek na trg, je lastnik vedno v zvezi s kako večjo trgovsko korporacijo, kamor dobro odda svoj produkt, dočim delavski farmar ni v nikaki zvezi in mora še svoj pridelek prepustiti lastniku, da ga mu plača po takimenovani "ceni".

Ali je to pravica? Je ta svobodna dežela za vse enaka? Pa to ni samo tu, tako so izkoriščani vsi industrijski delavci, naj si bo na farmah ali mezdni delavci.

Rojak Simon Udovčič se jezi čez elektriko in olje, ker povzročata brezposelnost. Pamet, saj se ne redimo od dela. Ali bi ne bilo boljše, ko bi izmislili kaj takega, da bi ne bilo treba nič delati, nego samo živati, da bi samo rekli: Bodi! pa bi bilo! Tako pravijo, da je Bog delal. In tisti, ki pravijo, da moramo tako delati kakor so naši stari, zakaj sami ne delajo kot je delal njih najstarejši oče, bog? Kako bi bilo prijetno, če bi rekli: "Premog, pridi na površje zemlje", pa bi prišel, ne da bi bilo treba živemu človeku iti v jamo. Še bolj bi bilo lepo, če bi doma pritisnili na električni gumb, pa bi imel človek hišo gorko ali mrzlo, kakor bi hotel. Ne, iznajditelji naravnih dobrot niso krivi pomanjkanja, nego neodvisni zasebni lastniki teh dobrot. Postavim vso mojo revščino, da Rockefeller ni še niti pet galonov olja napumpal, niti ne zabil kake pumpe v zemljo. Ali vendar je neodvisen lastnik čez dobroto, ki jih nudi olje.

Delavec je bog, vsemogočen, nekončno usmiljen in dobrotljiv, kapitalist pa je vrag, brez duše in arca. Kar prvi z velikim trudom pridobi, mu drugi s lahkoto v kratkem času požre. Delavec se mora dolgo mučiti za dolar, kapitalist pa jih zapravi na tisoče v sekundi, da ustreže svoji pohotnosti in požrečnosti. To vem, da je resnica, saj sem pri njih služila.

Nespametno je torej ceniti ljudi po njih imetju, veri ali stranki. Ceni naj se jih po delu, kaj so do-

braga storili za človeštvo. Pravica "Visoka kronika" nam pove dovolj jasno, kaj se prvi bit gospodar svojih možgan. Jurij je bil gospodar čez svojo glavo in je mislil, kar mu je velevala pamet, dočim Izidor ni bil gospodar svojemu razumu in je mislil, kar so mu ukazali drugi.

Upam, da bomo koncem leta spet za leto starejši in za skrajno bogatejši, kakor vedno v volilnem letu.

Pozdrav vsem somišljenikom in Prosveti želim obilo naročnikov ter dobrih dopisovalcev, jednoti pa milijon članstva. — A. K.

SLIKE IZ NASELBIN.

Sheboygan, Wis. — Kakor je stara navada, da si o praznikih in Novem letu prijatelji voščujejo osebno ali pismeno, sva se napolitja tudi s sodr. A. Žagarjem in obiskala prijatelje po raznih naselbinah. Najina pot je bila v zvezi s agitacijo za napredno časopisje.

Ustavila sva se najprvo v Kenosha, Wis., pri družini J. Žagarja, kjer sva prenočevala in bila prijazno postrežena. Na tem mestu jim izrekam srčno hvalo za gostoljubnost. Politično in društveno življenje v Kenoshi, kolikor sem se informiral, izgleda bolj žalostno kot veselo. Ni tiste prijateljske vzajemnosti, katere bi združevala tamošnje rojake.

Od tam sva se podala v slovensko naselbino Waukegan, kjer so po večini naseljeni naši Borovničani in Vrhnicijanje. Ustavila sva se pri družini A. Novaka. Ko sva jim omenila, da sva na potovanju in agitaciji za delavsko časopisje, se nama je rojak sam ponudil in šel z nama ter s tem pomagal do boljšega uspeha. Iskrena hvala torej družini Novaka ter njegovemu svaku in svakinji za uljudnost in postrežbo. Videl sem, da se rojaki v Waukeganu in North Chicagou zavedajo svoje proletarske in narodne dolžnosti. Podala sva se nato v Chicago, Ill., kjer sva se oglasila na glyannem uradu J. S. Z. in pri uradništvu Proletarcev. Imel sem priliko videti tiste "gospode v frakih". (Tako jih namreč imenujejo naši nasprotniki in razdiralci delavskih strank.) Priznati jim moram, da imajo trdno zavest, da delajo in pišejo ter se trudijo za izboljšanje stanja trpinov, ker so tudi sami v resnici trpini. Žal, da večina delavstva vedoma ali nevedoma noče slediti naukom, ki jih uči socializem. Ali doba časa vse preunstroji in tudi tisti, ki se še danes nočejo odzvati klicu in naukom socializma, bodo prej ali slej v naših vrstah, kamor edino spada vsak proletarec.

Prehodil sem še veliko sveta proti svoji volji, kamor me je pošiljal neusmiljeni kapitalizem in njegov pomagač militarizem. Navzoč sem bil tudi osebno ruski revoluciji, kamor me je nagnala kakor mnogo drugih kruta vojna, in vendar sem prepričan, da le v socialistični stranki vidim prave nauke in cilje po in do katerih se pride, ne da bi bilo treba žrtvovati človeška življenja. Razumljivo je, da Amerika ni Rusija.

Sodrug upravnik "Proletarca" nama je razkazal vse pomembnejše čikaške znamenitosti. Hvala mu za trud in prijaznost.

Vrnila sva se nazaj v Waukegan in prisostvovala igri "Revček Andrejček", katero je vprizoril Samostojni izobraževalni klub v Narodnem domu. Igraleci so jako dobro rešili svoje vloge, zlasti ako upoštevamo, da je precejšnje številno igralcev tu rojenih.

Naj se tu malo pomudim. Slovenski narodni dom! Kako krasna stavba je to; v resnici ponos in čast waukeganski in severnočikaški naselbini. Ko stopiš v notranje prostore, se ti zdi in čutiš, kot bi bil v Ljubljani v Narodnem domu. Mladina ima tvoje zabavišče, odrasli vsakojake ugodnosti: čitalnico, telovadnico, pevške vaje in ljubitelji dramatike lahko nastopajo na odru.

Če so vse to lahko naredili v Waukeganu, zakaj bi ne mogli tudi v drugi naselbini? Samo požrtvovalnosti in vzajemnosti je treba. Kako krasno in še bolj potrebno bi bilo tu v Sheboyganu, da bi tudi mi imeli tak svoj dom. Že je bilo precej pisano o tem, torej ne bom raspravil jaz. Smo namreč še precej daleč od tistega cilja. Dejstvo pa je, da ravno narodni domovi so podlaga vsej kulturi in napredku.

Ker sem zopet v Sheboyganu z mojim dopisom, naj naznamim vsem članom pevškega društva Danica in isti, ki imajo poslati ter vesenje do petja, da se vrši seja omenjenega društva dne 27. t. gm.

to je prihodnja nedelja popoldne v navadnih prostorih.

Prijatelji in ljubitelji slovenske pesmi, ne pustimo, da propadejo in izginejo mili zvoki naše pesmi, ki so nam jih dali veliki in zaslužni možje, naši pesniki. Bratje, bodimo složni in solidarni, pa bo uspeh gotov. Na tu rojeno mladino se ne moremo mnogo zanašati, seveda mora vsak pavec precej irtovovati in upoštevati Prešerna, ki pravi:

Govorje mu, ki se s petjem ukvarja
Kranjec naš mu osle kaže;
sreča njemu vedno laže,
on živi in umre brez d'narja.

Anton Debevc

Kako je na Madžarskem.

Kot dežela nasilja je bila od nekdaj poznana mongolska Madžarska. Toda pod Horthyjevim režimom je Madžarska prekosila sebe.

Te dni je imel v Ljubljani bivši prekmurški geront g. Božičar Sever, predavanje o Madžarski in o trpljenju naših ljudi, ki so jih Madžari vrgli v ječo.

G. Božičar Sever je bil kot član razmejivne komisije proti vsem določilom mednarodnega prava na Madžarskem aretirani, nad dve leti zaprt, dvakrat obsojen na smrt, ker da se je pregrešil "proti integriteti madžarske krone" in kljub intervenciji papeževga nuncija, naše vlade in lige narodov, oproščen šele proti temu, da je naša vlada izpustila dva madžarska špijona.

Naj podamo iz njegova predavanja par slik o današnji Madžarski.

Na Madžarskem velja samo ena pravica, pravica plemstva, visoka duhovščina, veleposestnikov, bankirjev, buržoazije in njihovih hlapcev. Vsi drugi so brez pravice, zlasti pa delavci in manjši posestniki.

Volitve so javne in gorje omenju, ki voli proti vladi. Ječe ali batine so običajno plačila glassevanja proti vladi. Madžarska je tako edina država v Evropi, v kateri so vpeljane javne volitve. Habsburgovci so na Madžarskem odstavljeni, kdor pa reče o kakem Habsburžu kaj protivega, je obsojen valed razgaljenja veličanstva.

V ječah se postopa z ljudmi naravnost nečloveško. Snaga je nepoznana in niti britje ter strženje las ni dopuščeno. V ječah počkajo na smrt obsojene ljudi po pol leta in tudi več.

G. Sever je gledal nekoč iz okna svoje celice prizor: Na dvorišču se je imela izvršiti usmrtitev 13 obsojenčev. Šest jih je imelo biti ustreljenih, sedem pa obešenih. Krvnik pristopi v fraku, lakastih čevljih in belih rokavicah k obsojencu, se mu predstavi kot krvnik, nato ga prosi oproščenja, da ga mora zadaviti in nato — krk — in zlomi mu vrat.

Horthy in drugi voditelji sedanje Madžarske so kalvineci in zato so vse vere preganjane razven kalviške. To rodi seveda med katoličani, ki so v večini, skrbno kri.

Zlasti pa so preganjani komunisti. Kdor je samo osumljen kot komunist, tega čaka ječa in v njej batine.

Vsa politika Madžarske gre za tem, kako si pridobiti dostop do morja, to je, kako si podjarmiti zonet Hrvaško. Da bi lažje dosegli svoj namen, so se združili s Italijani in v Budimpešti se odkrito govori, da je treba pričeti s vojno proti nam.

Uradništvo je obupno slabo plačano, delavci so skrajno nezadovoljni, kmetje obupujejo, draginja pa je neznosna in raste stalno. Visoka gospoda pa ima vsega v obilju in uživa življenje. Čuti si eer, da ji pod nogami gore tla, toda rešitve pričakuje od izpremenjave v Evropi, v glavnem od razbitja Jugoslavije.

Toda danes je še jugoslovanska armada močna in pred njo imajo Madžari strah.

Upravna razdelitev Slovenije in Hrvaške. — Nove volitve. — Notranji minister Vujičić je dejal v finančnem odboru, da se bo Slovenijo in Hrvaško razdelilo v najkrajšem času na oblasti. Sedanja veliki župan v Ljubljani, g. Teodor Špora je veliki župan samo za ljubljansko oblast in ne tudi za mariborsko kot njegovi slavni predniki. Po tej upravni razdelitvi je dejal minister, da se bodo vršile volitve v oblasne skupnosti.

Delavske novice.

(Federated Press.)

Samo državljani dobe delo! St. Louis, Mo. — V mestni zbor...

Socialistični kandidati. Chicago, Ill. — Na konvenciji...

Farmarsko-delavsko glasilo. Chicago, Ill. — Federativna...

Sodnijska prepoved. St. Louis, Mo. — Tukaj stav...

Pomočna akcija za delavce v Nemčiji. Chicago, Ill. — Krojaška unija...

Organiziranje šoferjev. Kansas City. — Tu je v teku...

Čikasko vesti.

Pradvanje drja. Fr. J. ... vrhovnega zdravnika S. N. J. ...

Pradvanje je privedila Zveza ... v najkrajšem času. To je do...

Tričlonski poročila, da je v ... kot je morda Slove...

NAZNANILO.

Društvo "Srebrna gora", štev. ... v Walsenburgu, Colo. ...

Ameriške poljedelstvo v hudi sili.

Washington, D. C. — Fed. Press. — Ameriška agrkultura je v tako slabem položaju, da je...

La Follette je zadal že drugi u. darec železniški oligarhiji kot naravno posledico svojih predlogi, ki se poteguje za ocenitev naših železnic...

Ta rezolucija je bila predložena dne 15. januarja — ravno tedaj, ko je zboroval tukaj demokratski narodni odbor...

Rezolucija se pričinja: "Ker so tovarne vozine za žito, živino in druge poljedelске pridelke...

"Ker je poljedelaki tajnik tudi sporočil da je samo v 15 pčeničnih državah izgubilo več kakor 108.000 kmetov svoje kmetije od 1. 1920. sem vsled bankrotnosti; nad 122.000 jih je izgubilo svoje premoženje brez sodnega postopanja, a skoro 373.000 jih je obdržalo svoje premoženje le iz usmiljenosti upnikov. To kaže, da je skupaj 603.000 kmetov ali 26 odstotkov vseh kmetov takorekó bankrotnih v teh petnajstih državah; in..." itd.

Iz istih virov je posneti, da je 40 odstotkov vseh kmetov v Južni Dakoti takorekó popolnoma bankerotnih, nadaljuje LaFollette v tisti svoji rezoluciji; v Coloradu 42 odstotkov, v Severni Dakoti 50 odstotkov, v Wyomingu 51 odstotkov, v Montani 62 odstotkov. Bank je l. 1922. propadlo več kakor ga v kateremkoli letu od splošne denarne panike l. 1893. sem. Dva milijona oseb se je preselilo s kmetij v mesta lani. Veliko številu nedorastlih otrok je moralo na delo na kmetijah, vsledčesar so morali zanemarjati svoje izobrazbo.

Da bo odpomagano vsem tem žalostnim razmeram predlaga LaFollette, naj kongres naroči meddržavni trgovski komisiji znižati vozino za kmečke pridelke na predvojno višino. Ta rezolucija ni samo odpomogona odredba. Z njo hoče senator iz Wisconsinu povedati McAdooju, Ralstonu, Underwoodu, Hiramju Johnsonu in Coolidgu, kje so glede kmeti. Njihni politični prištaši so precej dobro označeni sedaj. Njihne kandidature so znane. Če ne bodo odobrili LaFolletteve rezolucije, potem bo vedela dežela, koliko je dati na iskrenost njihovih kampanjskih obljub.

IZ SOVETSKE RUSIJE.

Moskva, 18. jan. — Vojni komisar Leon Trockij je odpoval na Krim, kjer ostane, dokler se mu ne izboljša zdravje. — Joseph I. France, bivši ameriški senator, je prišel v Moskvo po trgovskih poslih. France je bil pred dvema letoma v Rusiji.

— Justični komisar Kurski poroča, da je bilo v zadnjih petih mesecih 3000 oseb izgnanih iz Moskve na otok Solovetsk v Belim morju in v Sibirijo. Med temi je bilo le 217 politikarjev, drugi pa so špekulantje, katere so sovjeti izgnali v dobrobit ljudstva.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Kongres "Svoboda". Dne 15. decembra se je vršil kongres "Svobode", ki bo ostal vsem navzočim za vedno v spominu.

Dne 15. decembra popoldne so se zbrali delegati vsak v svoji strokovni skupini, da predelajo vsa v njihovo stroko spadajoča vprašanja. Telovadna podzveza je zborovala v tajništvu "Svobode", kjer so telovadci v strogo strokovni debati predebatirali vsa vprašanja, ki spadajo k telovadbi. Pravilnik telovadne podzveze je bil točko za točko pretesen, do zadnjega detajla.

Pri "Novem svetu" so se zbrali delegati dramatične in godbene podzveze, kjer so na isti način obdelali ves material in pravilnike za to podzvezo.

Še na teh zborovanjih se je pokazalo, da je material za kongres prav strokovnjaško pripravljen. Zlasti je pa delo olajšalo dejstvo, ker so bili vsi predlogi in pravilniki pravočasno razposlani na podružnice in ker so skoro vse podružnice izdelale tudi svoje predloge in nasvete k posameznim točkam.

Zato je bila debata lahko vedno stvarna, ker so posamezni delegati ta vprašanja še pred kongresom temeljito preštudirali.

Naslednji dan v nedeljo se je pričel skupni kongres. Pred prehodom na dnevni red je bilo od strani predsedstva najprvo stavljeno vprašanje, če smatrajo delegati da je kongres pravilno sklican. Po kratki debati se je soglasno ugotovilo, da je kongres popolnoma pravilno sklican in da so očitki od strani "Napredja" nestvarni.

Nato so sledili pozdravi zastopnikov Strokovne komisije in Soe. Stranke Jugoslavije. V imenu hrvaško-srbskega proletarijata je pozdravil kongres s. Vilim Haramina iz Zagreba, ki je želel, da se proširi delovanje "Svobode" preko cele države.

Medtem izvoljena verifikacijska komisija je ugotovila, da je zastopanih 22 podružnic po 32 delegatih, kateri so dobili glasovnice.

Poročilo predsednika, tajnika, blagajnice in predlog nadzorstva, da se podeli centralnemu odboru odvezo, je bilo soglasno sprejeto. Nato je sledila debata k pravilnikom telovadne, dramske, godbene in knjižnično kulturne podzveze, ki je pa bila jedrnatá ali zelo kratka in sicer zato, ker so bili ti pravilniki že prejšnji dan do zadnje pičice predebatirani. — Pravilniki podzvez so bili nato soglasno sprejeti.

Daljša je bila debata k pravilniku centrale. Vendar je tudi tukaj delo hitro napredovalo, ker so posamezne podružnice poslale že vnaprej svoje protipredloge, tako da se je vedno debatiralo o stvari sami in ni bila potrebna nobena prazna beseda, katerih je na drugih kongresih toliko preveč. Tudi ta pravilnik je bil po temeljiti debati soglasno sprejet.

Zvezna pravila so bila istotako na več krajih spremenjena. Pri teh spremembah sta zlasti odločno sodelovali podružnici Jesenice in Trbovlje, ki sta poslali izbornu naštudirane in praktične predloge.

Pri debati o imenu društva, ki je bila zadnjič tako zelo burna da bi se bil kongres kmalu razbil, tokrat nismo opazili nobene nervoznosti in vsiljivosti.

V tej debati sta zlasti odlično nastopila s. Avenik z Jesenic, ki je govoril za predlog centrale in s. Klenovišek iz Trbovlj, ki je zastopal nasprotni predlog. Po temeljitih govorih, iz katerih je vela vsa tista spravljivost, ki je premore le poštna proletarska duša, je bil na poslednjem predlogu centrale, 22 glasovi sprejet. "Svoboda" se bo imenovala odselej: "Svoboda, delavska telovadna in kulturna zveza".

Istotako so bila tudi podružnična pravila v nekaterih točkah spremenjena.

Pri sklepanju o samostojnih predlogih je zlasti omeniti predlog o tisku, ki ga je stavila trboveljska podružnica. Predlog je bil po temeljitim referatu s. Klenoviška soglasno sprejet. Predlog s. Avenika naj se podružnice v tekočem letu odpovedo vseh eventualnih darov Konsumnega društva na korist centrale, je bil istotako soglasno sprejet. Protestna rezolucija radi težkoč, ki jih delajo razna okrajna glavarstva posameznim podružnicam je prečitala s. Reje in je bila z odobravanjem sprejeta.

H koncu je delegat iz Guštajna poročal o priganjanju tamkajšnje podružnice od strani političnih oblasti, kar je izvalo na kongresu mnogo ogorčenja.

Naposled je zaključil predsednik kongres s pozivom, naj vse podružnice čim dostojneje praznujejo 5-letnico smrti velikega proletarca Ivana Cankarja, na kar so degelati razkritih glav zapeli delavski pozdrav.

Zag je bilo v Jugoslaviji: V Sloveniji 100 parnih (velikih), 1900 domačih, v Bosni in Heregovini 30 velikih in 70 malih, v Hrvatski 880 velikih in 150 malih, v Srbiji 14 velikih in 269 malih, v Črni gori 2 veliki in 23 malih, v Vojvodini 16 velikih in v Dalmaciji ni sploh nobene žage. Glede žag stoji torej Slovenija na prvem mestu. Te številke jasno dokazujejo, kako so nekateri dežele, ko n. pr. Bosna še neizrabljive.

Zašiganje bankovcev. Dne 24. okt. je bilo v Narodni banki v Beogradu zažganih raznih poškodovanih bankovcev za 58.100.000 dinarjev.

Nov rudnik živega srebra je bil odkrit v studeniškem okraju v Srbiji. Odkril ga je Mihajlo Čebinač.

Osem bajonetov na enega učitelja! — Pri razpravljanju budžeta ministrstva za notranje zadeje konstatiralo, da pride na enega ljudskošolskega učitelja 7 vojakov in 1 žandar. Na ta način so vzdržuje jugoslovanska buržuazija na krmilu in izkorišča delovno ljudstvo. Zato mora plačevati kmet take davke, zato uradniki in železnikarji ne morejo biti plačani, zato se nasilno udušá delavska mezdna gibanja, zato ta država nima denarja za brezposelne delavce, invalide in vajence.

Kongres republikanske stranke. — Predsedstvo jugoslovanske republikanske stranke je sklicalo kongres stranke za 9. januar v Beogradu. Kongres bo razpravljal o krizi "ustavne parlamentarne monarhije" SHS, o državnih finančnih politikah, gospodarsko-socialni politiki, o izpolnitvi strankinega programa in štatuta.

Horvatin aretiran. — Zagrebška policija je aretirala komunista Kamila Horvatina, urednika zagrebškega glasila NDSJ "Borba", ker je bil za pet let izgnan iz Zagreba, pa so ga v Zagrebu našli. Policija ga je izročila sodišču. — Vse v znamenju svobode krestjani!

Terno so sadeli tisti slovenski orožniki, ki so šli v Srbijo (v Kamencio) na posebno šolo v nadi, da si bodo po končani šoli svoj položaj izboljšali. Šest mesecev je trajal tečaj, ki so se ga udeležili večinoma oženjeni orožniki. Kaj so med tem prestradale rodbine teh mož, si vsak lahko misli, če povemo, da državna uprava tem ljudem niti ušil in knjig ni preskrbelá, ampak so morali vse plačati sami. Pa tudi to so potrpežljivo in sicer zato, ker so bili ti pravilniki že prejšnji dan do zadnje pičice predebatirani. — Pravilniki podzvez so bili nato soglasno sprejeti.

Terne so sadeli tisti slovenski orožniki, ki so šli v Srbijo (v Kamencio) na posebno šolo v nadi, da si bodo po končani šoli svoj položaj izboljšali. Šest mesecev je trajal tečaj, ki so se ga udeležili večinoma oženjeni orožniki. Kaj so med tem prestradale rodbine teh mož, si vsak lahko misli, če povemo, da državna uprava tem ljudem niti ušil in knjig ni preskrbelá, ampak so morali vse plačati sami. Pa tudi to so potrpežljivo in sicer zato, ker so bili ti pravilniki že prejšnji dan do zadnje pičice predebatirani. — Pravilniki podzvez so bili nato soglasno sprejeti.

Kdo vzdržuje meščansko časopisje? — Dosedaj je bil najbolj razširjen meščanski list med slovensko purgarijo in uradnistvom "Slovenski narod". Poglejmo, kdo izdaja in vzdržuje ta slavni list, znan po svoji starosti in omejenosti! — Familija Tavčar, ki je igrala doslej najvažnejšo vlogo pri "Slov. Narodu", je prodala svoje delnice Vladimirju Arku v Zagrebu, za katerim stoji bančna skupina "Slav. banke". Stvar je torej jasna. — "Slov. Narod" je glasilo iste banke. Listi so pisali o razkolu demokratov na Hrvatskem. Odkod ta razkol? — Ker sta bankirja Arko in Praprotnik prispevala k temu, da je propadla Pribičevićeva "Balkanska banka" in s tem tudi časopis "Novi list" in "Hajec" bosta morala prenehati izhajati.

50 fašistov prijatih na Poljskem. Varšava, 18. jan. — Policija je aretirala več ko 50 fašistovskih zarotnikov v Lodzu, Poznanju, Kieleh in Radomu.

Slovenska Narodna Podporná Jednota. Ustanovljena 9. aprila 1904. Inorp. 17. junija 1907 v državi Illinois. GLAVNI STANI: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS. Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODESEK: Predsednik Vincent Calkins, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 51, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolnišnega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vegrich, urednik glasila John Zavortnik, upravitelj glasila Filip Godina. FOROTNI ODESEK: John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vidar, Box 673, Ely, Minn., John Terelaj, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gerick, 614 W. Hay St., Springfield, Ill. BOLNIŠKI ODESEK: OSREDNJE OKROZJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZHODNO OKROZJE: Jacob Ambrošič, Box 286, Moom Run, Pa., John Grošič, 14831 Papper Ave., Cleveland, O., Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za Jugoslov. Max Marx, Box 168, Buhl, Miss., za severozapad. Mike Zugel, 8483 S. Winchester St., Murray, Utah. ZADAPNO OKROZJE: Nadzorni odbor: Frank Zeitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Šuštrak, 5817 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio. Združitveni odbor: Predsednik: Frank Alot, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Jolko Ovan, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Jos. Šluk, 6404 Orion Ct., Cleveland, Ohio. Vrhovni zdravnik: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O. POZOR! — Korespondenca s gl. odboru, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole: VSA PISMA, ki so namenjena na posla gl. predsednika so nasloveni Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniške tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki so tiste gl. izvrševalnega odbora in jednote vobda so naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI so pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Vse ptičbe gloda poslovanja v gl. izvrševalnem odboru so naj pošiljajo Frank Zeitzu, predsedniku nadzornega odbora, šigar naslov je sgoraj. Val prizivi na gl. porotni odesk so naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill. Val dopisil in drugi spisi, nuznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Zasužnjevanje razuma.

Spisal H. H. Caldwell. Poslovenil J. A. Siskovich.

6. Porod kapitalistične družbe.

Poraba parnega stroja v Ameriki se je razvila prav hitro. Surovo blago je bilo pred našimi vrati. Politični begunci iz vseh dežel so prihajali na vsakem parniku in iskali si dela. Delavec, kateri je bil srečen, da si je lahko kupil parni stroj in k temu pridobil še ostalo mašinerijo, je imel prednost nad rokodelcem.

Vsak stroj je izpodrinil nekaj mož, kateri so bili samostojni rokodelci. Stroj, gnan s parno silo, je napravil čim močnejše delo desetih rokodelcev, in s prehrano enega moža. Izpodrinjeni rokodelci so bili s tem prisiljeni poiskati delo pri strojnem gospodarju, tekmujejo drug z drugim, da dobijo delo. Nezmožnost, kako si priskrbeti delo, je pomenila uboštvo in lakoto. Ta tekma za delo je držala plače tako nizko, da oni, kateri so opravljali delo, so zaslužili komaj za obstanek. Ravnotožno kolo, katero je držalo plače na tej točki, je bilo fakt, ako so se plačisti povzdignile nad stroške preživljanja, so nezaposleni možje rajši sprejeli plače za sam obstanek, nego bi bili brez vsakih dohodkov. Na drugi strani pa, ako so se plače znižale pod ceno preživljanja, so delavci odklonili delo, zaštrajkali so posamezno ali pa skupno. Rodil se je posamezen štrajkar, danes poznan pod imenom tramp.

Delavske unije so se začele organizirati, razlikujoč se od starih društev, da one niso sprejele kot člana nobenega gospodarja, temveč so se organizirale v vrstah novega razrednega boja med delavskim in kapitalističnim razredom. Ker so kapitalisti dobivali nazaj vse delavske produkte, izvzemli stroške za prehranjevanje in oblačilo delavske družine, je njih bogastvo hitro rastlo. Kapitalisti so zaporedoma investirali profite, vslužbujoč one, katere so stroji izpodrinili, da so izdelali nove stroje in večje tovarne. Delavci so ustvarjali vse stroje, tovarne, železnice in vse druge pogoje vprid ustvarjanja in razvažanja bogastva, ali vse to pod mezdanim sistemom, tako da so zaslužili le za obstanek in redkokdaj je kdo bil lastnik posestva. S pričetkom prvih strojev in parnega stroja, je mezdni sistem postal eden najbolj dobičkanosnih, ker jih je kdaj eksistiralo v odiranju delavce.

Lastniki sužnjeva začasa srednjeveške Evrope bi gledali prestrašeno na bogastvo Rockefellerja, in Krez ni nikdar sanjal o razkošju, kakorčnega uživa današnji vladajoči razred.

Cela zgodovina kapitalističnega sistema je bila le izpodrinjevanje rokodelstva s stroji, in polaganje lačiti delavca od lastništva oro-

dja, s katerim je delal. Družba je sedaj razdeljena v dva huda nasprotnoča si razreda, katerih interesi se križajo v skoro vsaki točki. V interesu delavskega razreda je, da si obdrži svoj produkt, če je le mogoče. V interesu kapitalističnega razreda pa je, da kupi delavsko moč poceni in mu prodá njegove produkte za najvišjo ceno. Kapitalist torej živi od profita.

Profit je razlika med delavčevim produktom in njegovo plačo. Ako profit kapitalista narašča, tedaj se zniža delež delavca v produktu. Vsaka stvar, katere vidi h kapitalističnemu blagostanju, more postati le na stroške delavskega razreda. Kmalu zatem, ko se je upeljal parni stroj, so nove-rojeni kapitalisti kaj kmalu pridobili zadostno ekonomično moč, da so lahko počeli in končali uspešno revolucijo v skoro vseh evropskih držav. Ameriški kapitalist je pokazal pot v revoluciji leta 1776.

Verige fevdalnih zakonov in šeg ter stari moralni zakonik, so bile vržene na stran. Nove postavbe, nove ideje in nova postavna knjiga morale, ozirajoča se na kapitalistične interese, so bila razglašena. Začeli so učiti nov moralni zakonik, z namenom kontrole nad delavci v interesu kapitalistov; poslužili so se vsakega pogoja za razširjanje te splošne informacije.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Lowellville, Ohio. Obrnite se za pojanila na Kmetijsko družbo v Ljubljani ali pa Agriculture Department, Washington, D. C. — Pozdrav!

Ottawa, Ill. — O Jugoslaviji še nismo dobili poročila, da bi bila že izčrpala priselniško kvoto za tekoče leto 1923—24. Pa če tudi ni še izčrpána, je številu še pripustnih naselnikov iz Jugoslavije za to leto gotovo zelo malo. — Pozdrav!

NAROČITE

klobase iz čistega prašičevega mesa, prekažene z hickory lesom in poslâne iz farne direktno na vaš dom poštnine prosto po 35c funt. Naročilom pridenite Money Order.

BAJT & LIPOLD, NAYLOR, MO.

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poiskajte in se pripravite, da je doma pri nas, kuhani vedno in najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi šbirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grocerijam, stavarjem in v prodajalnih trgovinah damo primerno popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na: FRANK OGLAR, 6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Smrti radi davice — ne-potrebne.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Davice ali difterija je bila še nedavno ena izmed najmortalnejših otroških bolezni; stariši so bili v strahu pred njo. Moderno zdravoslovje pa je premagalo tudi to strahoto z iznajdbo leka, ki ga zovejo "antitoksin". Vkljub temu še precej otrok umira za to boleznijo. Dognano pa je, da sploh noben otrok ne bi umrl radi davice, ako bi že prvi dan boleznijo dobil primerno zdravniško oskrbo. Po mnenju zdravstvenega komisarja države New York, dr. Nicolla, število smrti radi davice se bo skrčilo na najmanjšo, ko se bodo vsi stariši zavedali svoje odgovornosti, da pokličejo zdravnika takoj, čim kak njihov otrok trpi na grlu ali ga duši kašelj, in ko bo vsak zdravnik takoj dal bolniku antitoksin v zadostni količini, čim obstoji najmanjši sum, da ima otrok difterijo.

Zdravstveni urad newyorške države je dal preiskati prvih 500 slučajev smrti radi davice v letu 1923 in dognal, da visok odstotek izmed teh otrok je umrl po nepotrebnem. Največji vzrok smrti radi davice je bila okoliščina, da se je zamudilo dati pravočasno zadostno dozo antitoksina. Ako bolnega otroka primerno preskrbijo s tem letinj takoj prvi dan boleznijo, ozdravitev je vedno gotova.

Izmed onih 500 slučajev so našli, da le 15-krat v vsakih sto slučajih je bil zdravnik poklican takoj prvi dan in le v 32 slučajih za vsakih sto prvi ali drugi dan, tako da v več kot polovici vseh slučajev sploh ni bilo zdravniške oskrbe do tretjega dne ali še kasneje. To zamuda so seveda zakrivilli stariši ali skrbniki.

Ali tudi zdravniki niso povsem brez krivde za zamudo v lečenju. To je razvidno iz dejstva, da v skoraj 40% vseh slučajev ni zdravnik dal antitoksina ob svojem prvem obisku in da v 11% slučajev sploh ni bil predpisan nikak antitoksin. Tako zamuda je morda opravičljiva v nekaterih dvomljivih slučajih, ko zdravnik prvi dan boleznijo ni še na jasnem glede boleznijo in hoče čakati, dokler poroči kakega laboratorija ne potrdi difterije. Ali da bi bila ta bolezen dvomljiva po prvem dnevu, je skrajno redka stvar. Vendarle se je zgodilo v 159 slučajih, da je zdravnik imel priložnost pregledati bolnika šele drugi dan in kljub temu čakal še en dan ali še več, predno je dal antitoksin. Tako zamuda po mnenju dr. Roberta od zdravstvenega urada pa se sploh opravičiti ne da, ako je le najmanjši sum, da gre za difterijo.

Drug vzrok smrti je nezadostna količina antitoksina, dasi zdravnikova oskrba je bila pravočasna. Od 161 pacientov, izmed omenjenih 500 smrtnih slučajev dasi so jih zdravniki pregledali prvi ali drugi dan, je le v 57 slučajih

bila dana primerna doza antitoksina. Dr. Roberts trdi, da za zdravljenje difterije treba vbrizgati antitoksin naravnost v šile ali globoko v mišice in ne le pod kožo. Učinek je potem štiri do desetkrat hitrejši.

Večina smrti je nastala radi zažuljenja ali srčnih komplikacij. Te in vse druge komplikacije difterije pa, kakor je dobro znano zdravnikom, se dajo preprečiti, če se pravočasno vbrizga v bolnika količina antitoksina.

Marija Kmetova: Pogovor.

Na cesti je parfem in v mislih je parfem in množica drvi in se pretaka v motnih valovih. Avtomobil žviga, svila se blešči in obrabi živijo stotero življenj. Nebo se smeje in morje se smeje in žarki so samo zlato.

"Lepo je življenje, sam Bog je z njim," pravi ona in beseda se ji zaleskeče v radostnem utripu.

"In tisti Bog je denar," odvrne on in pristavi:

"Stopiva v kavarno, da naju ne opijani šum in trepet druhal."

"Denar, druhal, — kako temne besede prihajajo iz vas!"

In sedeta in naročita.

"Poglejte merje, poglejte sonce, poglejte ljudi! In ta duh! Moj Bog, kakor rože in kakor jasmnin!"

"Gospodična, ne imenujte po nemarnem božjega imena!"

"Po nemarnem!"

"Da. — Saj to je vendar prava stvar, navadna promena. Le vaše oči so, ki vas slepijo a v vsem tem je taka splošnost, površnost, pomije!"

"Hudo žalostni ste."

"Nikakor. Odvadi sem se."

"Biti žalosten!"

"Da."

"Torej tudi niste veseli?"

"Tudi ne. Žalost — veselje! — povzpel sem se nad njihovo območje."

"Torej mir!"

"Mir. — Človek mora priti vendar do tega, da gleda z vilka na vse te malenkosti, ki se nam motovilijo krog nog, da so nam koraki motni in utrujeni."

"Zakaj se šalite tako strupeno? Hudo žalostni ste danes."

"Zares, gospodična, preko tega sem že."

"Pa nimate niti srca, ne čustev?"

"Ne."

"Duh!"

"Ta je večje vrednosti, edine vrednosti."

"Pa potem ne ljubite, ne verujete, ne upate? Nič, sama misel, duh sam led!"

"Pa zakaj ljubezem, vera, upanje, ledi? Človek, to je človek nad druhal?"

"Moj dragi gospod prijatelj, oprostite mi smeh na obrazu: kaj je druhal, kdo je to?"

"Popročni. To je tisti gladki parket."

"Po katerem hodite vi?"

"Hodim."

"Torej pa ne verjamate v izobrazbo ljudstva?"

"Smešno."

"Izobrazba?"

"Kaj hočete s ljudmi?"

"Sola, umetnost, socialni preporodi?"

"Nič, nič, nič."

"Hudo ste žalostni; in za norec me imate."

"Ne tako, gospodična. — Poglejte v kolikih stoletjih prepoji le ena sama drobtinica dobre, rečimo kulturne misli, vso to množico?"

"Pa je le prepoji."

"In potem?"

"Napredek druhal ne bo več druhal po vašem."

"Ali res verujete v to? Jaz ne več. Ali vidite v človeštvu kak napredek?"

"Pa, moj Bog!"

"No! Gospodična, Grki! Kaj! Le Grke, le te poglejte! In danes?"

"No — pa drugo: obrt, mehanika in tako dalje."

"To ni napredek; to je žoldec."

"Zdaj se sama pa nič več ne smejem. Čudak ste. Torej mislite, da gre svet nazaj?"

"Nikamor ne gre. Od ene stene se vleče do druge, od te spet do prve in spet do druge — isto pot, isto pot."

"Čudno."

"Vidim, da mi ne verjamate in razumem, zakaj ne. Saj hoče enkrat v življenju vsak človek odrešiti svet. Vsaj enkrat! Nekateri poizkušajo reševati svet tudi drugi in tretji pot."

"Ti so močnejši."

"Nikakor ne. Ti so bolj površni."

"Teško Vam je verjeti."

"Poglejte, gospodična: koliko je napredovalo človeštvo na primer v dobroti?"

"V stiski sem za odgovor."

"Koliko v umetnosti? Molčite!"

"Koliko v zunanji lepoti? Spet molčite. In koliko je napredoval svet v telesni vzgoji in koliko, oh koliko v duševni kulturi? — Vidite, na to ni odgovorov."

"Pa kaj, kaj sledi iz vsega tega?"

"To, da ni vredno besed za vse tisto, čemur pravimo: povzdiga socialnih dobrot, izobrazba, politika — in kaj vem, kaj še! To so le bilke, katerih se oprjelimo, posamezniki, stolčki, ki nam omogočajo življenje, lastvice za častjo in slavo. To so bogovi, ki jih ljubimo vae življenje — brez katerih ne moremo živeti. Vse je le povračje, pena, dim."

"Torej naj prebema družabno življenje?"

"Kaj je družba? Druhal. Le malo jih je, v katerimi utegneta živeti. Ali niste še videli, da je tako strašno malo ljudi? Da je človek osamljen kakor hitro pogleda za centimeter dalje v drugega; kakor hitro se nasmeje v drugem trenutku nego ostali?"

"Res je to."

"In zato mora človek preko vsega na svojo pot. In si mora izbrati najožji krog za besede. Vse tisto — žalost, veselje, ljubezen, zakon, otroci — vse to je za široko cesto."

"Kdo vas je tako pokvaril?"

"To ni pokvarjenost —"

"Pa otroci, otroci ste dejali! Menda vendar niste za to, da bi svet izumrl?"

"Ne morem si misliti hujšega, kakor da spravim novega človeka na ta strašni svet."

"Moj Bog!"

"Vsako novo življenje je nova smrt."

"Bolni ste."

"Bolezen je, ki nam odpira pogled v globine."

"Potemtakem je druhal zdrav?"

"Da."

"In vsi pametni so bolni?"

"Ne pametni, kaj je pametni? Recite inteligentni ženji! Niso so bolni, vendar večina njih je v lezni. Pri njih prevladuje dušna življenje, telo pa je osamljeno zato propada. Poglejte jim v obraz, vsem tem duševnim ljudem. Zdravja ne najdeta tam."

"Ne zavidam jih. Bolje je v široki cesti, pa najsi bo družbo. In vendar — mi, ki živimo kakor že živimo, kakšna nam je pot!"

"Lepa."

"In to je?"

"Kulturna."

"In to je?"

"Obleka, kretnje, pogledi, sede: vse bodi lepo. Se celo v stol vas mora tako sprejeti, da sedite udobno, to je lepa vsaka najmanjša stvarra, ki vas mora biti lepa."

"Ali, dragi moj, za to je treba denarja!"

"Zdaj veste: in tisti Bog je denar."

Ona se zamislila in nato odšla. V množico gresta, ki brni in brni in jo prepaša omotica. Vse omoteče se pretopi v zvonjenje zvonov, ki trepetajo boža zlati mrak. Soča se zlije v morje, sence so rdeče in okna gorijo.

Povest "Jimmie Higgins" sprola duše ameriškega proletariata ob časi velike vojne. Dobi pri Književni matici S. N. P. J.

NAUCITE SE ANGLESKO

Mi vas naučimo govoriti, čitati in pisati angleški jezik. Potem pošljemo v kratkem času vse potrebne učbenike in učbenice za vsako uro nauka. Znanje angleškega jezika je koristno. Ne odlašajte temveč prijavite se zdaj. Naslov: "Slovensko-Anglijski jezik", 3230 W. 22nd St., cor Millard St., Chicago, Ill. — (Adv.)

GOSPA SILVIJA.

Spisal IVO ŠORLI.

I. DEL.

I.

Kakor se skriva toliko naših vase, ki leže vrh hribov, če le mogoče v kako kotlino za grabeni, kakor da bi se bili bali burje pradedje, ali pa, da bi jim kdo zijaosti ne očital, tako so se bile tudi Police stisnile strmini za hrbet, da je mlada gospodična, ki je v tem hipu prisopla na vrh klanca, kar ostrmela, ko je kar naenkrat zagledala tako obsežno vas pred seboj. Zakaj hiš je moralo biti najmanj šestdeset in z vsami hlevi in drugimi gospodarskimi poslopji tega toliko, da je moralo na oni strani stopiti pet, šest revnejših koš še malo v strmino. Drugače ni bilo težko uganiti: ono tam poleg cerkve je bilo šupnišče, a še skore nove poslopje na skrajni desnici šola. Sicer pa so edino te tri zgradbe: cerkev, šola in šupnišče, kipele brez zeleno streho gostih vej, izza katerih se je vse drugo komaj svetlikalo ali črnelo.

Pravzaprav je bil pogled čez vse prijazen in vsledji gospod poleg gospodične ga je užival, kakor vselej, kadar ga je pripeljalo tu gor čez. Njej pa se je srce stisnilo in čez hip je globoko zavzdihnila:

— Torej tu gori se sirota sestra vica že celih pet let!

On jo je presenečeno od strani pogledal.

— Vica? Je zategnil. Če je pa zadovoljna!

— Ah, zadovoljna! Dela se, reva! Kako pa more biti človek v taki puščavi zadovoljen!

— Puščavo imenujete to? Sicer pa . . . če bi bila gospodična sestra hotela, bi bila lahko še davno dol pri nas ali pa celo v Ljubljani. Najboljši dokaz torej, da se tu gori dobro počuti!

Govoril je s skoro strogim obrazom.

— Da zdaj . . . zdaj, ko se je že na pol skisala, kakor je čisto prav rekel zadnjič dr. Steger. Ampak jaz zdaj ne odneham, dokler je ne spravim dol. Tak talent, pa bi se ubijala tu s temi gumpci.

Stopila sta zdaj naprej ter se po ozki stezi čez polje, kamor sta zavila pred vasjo, naglo bližala šolskemu poslopju. Oba sta molčala. Njemu je v tem mesecu, odkar sta se spoznala, postalo že tako pri sreči, da ga je bolelo vse, kar mu je bilo sprejetnega na njej, na njenem obrazu pa je videl, če se je ozrl po strani tja, toliko resnične potrosti, da se ni čudil, če ji je prešlo veselje do prej tako livega čebnanja.

Toda, da jo je tako prijelo, bi pa le še ne mislil. Njena sestra ju je bila morala namreč že oddaleč opaziti, ker jima je zdaj prihlela nasproti. In tu se je njegova sopotnica vrgla oni burno na prai in je skoro na glas zaihtela.

— Silvijska, kaj ti je, za božjo voljo? je prestrašena vzkliknila sestra in je deklit pokušila pogledati v obraz. Kaj se je zgodilo, gospod sodnik? se je obrnila potem na spremljevalca, ko od sestre ni mogla dobiti odgovora.

— Sam ne razumem, je zmajal s glavo. Če ne, da se ji tako smilite . . .

— Jaz? Smilim? Pa zakaj? Silvijska, kaj ti je? Govori no!

— Oh, Ela, ko sem zagledala, kam so te potisnili . . .! je ona fecijala in si brisala oči.

— Mene — potisnili? je nejevoljno vzkliknila Ela. Mene ni nihče potiskal in sem si sama izbrala ta kraj. In če nimaš drugega vzroka, da me pomiluješ — — —

Toda že so se ji morale zdeti besede pretežke; zakaj zopet je potegnila sestro na prai in jo je gorke poljubila. "Ko je pa še tak otrok!" je rekla sodniku, kakor da jo hoče opravičevati.

Potem je ovila sestrino roko okoli pasu in počasi so stopali proti šoli.

Pot je bila ozka, in sodnik je moral korakati zadaj. Silvijska je že začela sestrino pripovedovati o nekem naročilu od doma in on je bil ta čas tako odveč. Ali pravzaprav? njegove misli so se lahko zopet čudile, kako ni prav nobene podobnosti med

tema sestrama. Ne samo po zunanosti: ta, starejša, prvi prototip še nekoliko veneče in tudi dotlej ne ravno preveč lepe samice — mlajša, vzor sladkega dekliča, z velikimi plavimi očkami, jamicami v rožnatih lilih, rubinastimi ustnicami pred bisernimi zobki in z vilinskim stasom, — mlademu možu je skoro ironično pri sreči, ko je našteval ta svojstva iz starih romanov, ker so ga i očke i jamicie i lilička i ustka i zopčki z vilinskim stasom kljub vsemu tako čudno in bolj in bolj omamljali. Če mogoče še večja pa je bila razlika v značaju obeh deklet. Ta tam tako resna, skoro že svečana, vedno premišljena v besedah in dejanjih, ta tu še čisto otrok, a dobro se zavedajoča, da je nek nek ves drugačen, če troši te otročarije med svet lepo dekle. Res, da je bila Ela najmanj za pet let starejša, a skoro dvoma ni bilo, da Silvijska tudi s petindvajsetimi leti ne bo mnogo pametnejša nego je danes. On bi bil rad, da bi bil smel vsaj upati . . .

Prišli so na cesto in treba mu je bilo stopiti naprej.

Bolj zaradi lepšega nego bi mislil, da ga bosta res izpustili, je rekel:

— Gospodični se imata gotovo vsega mogočega pogovoriti. Če dovolita, bi jaz stopil pozdravit šupnika in potem bi prišli še vidve za menoj.

— Lahko, gospod sodnik, je pritrdila Ela. Toda najprej greste k meni na čašico grenkega. Mi hribovci vemo, kaj se prileže človeku, ki prisopiha spoten tu gor k nam.

Prispeli so bili do šole in stopili na vrt, spreddaj poln bujnega cvetja, zadaj služeč vsakdanjim potrebam.

— To je moje kraljestvo, ono tam gospe nadučiteljve, je pokazala Ela, in je z vidnim veseljem poslušala zaklike odkritosrčnega priznanja.

V njeni sobi je sodnik opazil kot neko izredno posebnost številno vsakovrstnih knjig, leposlovnih in znanstvenih. V kotu je stal lep pianino, poln not. Cvetlice pa je bilo po vseh oknih in stilih toliko, da je bilo vse bolj podobno cvetličnjaku nego sobi.

— Poglejte, gospodična Silvijska, tako se živi na Policah! je pokazal vsako posebe, knjige, pianino in cvetlice.

— Tega naša mala še ne razume, se je nasmehnila Ela.

— In tudi ne bom! je trmasto poudarila Silvijska. To je dobro, če človek nima drugega. In sploh — če nima še kdo drugi videti in slišati, čemu potem?

— V teh besedah je cel program! se je nasmehnil sodnik in je vzjel klobuk. Ampak gospodična Silvijska me ima že tako za filistra in je najboljše, da grem. Vaju smem torej pričakovati pri gospodu šupniku?

Ohljubili sta mu zopet in on je odšel.

2.

— Kako pa, da je prišel ta s teboj, je vprašala zdaj Ela s precej nejevoljnim glasom.

— Zakaj pa ta ne? se je začudila Silvijska.

— Ne mislim tako. Ta je morebiti še najboljše. Ampak zakaj nisi prišla sama?

— Bravo! Dve uri ti bom sama tolkla po teh puščavah. Že tako je praveč, sama bi se pa še bala, da me kdo napade.

— V teh krajih, ljuba moja, te gotovo nihče ne napade! se je zasmejala starejša.

— Pa dolgeas je!

— Dolgeas? Dolgeas po teh krasnih šumah, s tem razgledom? In tega te nazadnje ni sram reči tudi kakemu Zevniku?

— Sram? Zakaj naj bi me bilo sram? Gospod sodnik, sem rekla, jutri grem k sestri na Police, in ker bi mi bilo sami dolgeas, morate s menoj. In zato naj bi me bilo sram? Res ne vem, zakaj!

— Zato, ker kažeš s tem duševno revščino! je dejala ona s šim ostrajšim glasom. Samo otrok lahko reče, da ga je strah, prazen človek, da mu je dolgeas. Tako si ne boš pridobila ugleda, vsaj ne med pametnimi ljudmi, draga moja!

(Dalje prihodnjaj.)

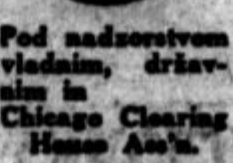
VARČLJIVI NAROD

VLAGA REDOVITO INVESTIRA RAZUMNO V KASPAR STATE BANK

NAJVEČJI JUGOSLOVENSKI BANKI V ZJEDINJENIH DRŽAVAH.

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice CHICAGO ILLINOIS

KAPITAL IN PREOSTANEK \$1,250,000.00

Pod nadzorstvom vladnih, državnih in Chicago Clearing House Act'a.

Prodajamo parobrodne listke za vse robrodne družbe v Jugoslavijo in obratno. Izdajamo listine (affidavits) za prisiljenje, ter pošiljamo denar in staro monovo najceneje in najhitreje.

KNJIGE

Književne Matice S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških frančiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Zele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred \$1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedanci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenezije. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolači mnoge narurne zakone in pokazuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

Književna Matica
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ako želite

da bodo vaše donarne polilike pravočasno priploje v domovino, zahtevajte od vašega bankirja, da vam izda ček na

JADRANSKO BANKO

Vaša nakazila se izvršujejo hitro, točno in brez vsakega odbitka potom naših podružnic in po pošti.

Naš amerišanski oddelek je vsem našim izseljencem BEZPLACNO na uslugo.

Za vse informacije obrnite se na:

CENTRALO JADRANSKO BANKO, AMERIKANSKI ODELEK LJUBLJANA JUGOSLAVIJA

Podružnice: Beograd, Carpat, Celje, Dubrovnik, Bregovci, Jula, Jovanica, Keršula, Koper, Kras, Ljubljana, Maribor, Metković, Poreč, Savažura, Split, Šibenik, Zagreb.

AFILIRANI ZAVOD: Frank Sahor State Bank 82 Cortlandt St., New York, N.Y.

Glavni korezpondent za Južno Ameriko Banco Yagoslavo De Chile Valparaiso, Punta Arenas, Antofagasta